

Prevence v chovu skotu

Společnost VVS Verměřovice uspořádala cyklus seminářů na téma »Prevence, základ chovatelského úspěchu«. Hovořilo se o parazitických onemocněních, péči o paznehty, ale i o tepelném stresu. Pozvání přijali doc. ing. Martin Kváč, Ph.D., z Parazitologického ústavu AV ČR a ing. Barbora Valníčková z VÚŽV Uhřetěves.

Slova se ujal také ing. Jiří Burdych, MBA, který seminář zahájil a následně také ing. Tomáš Fák, oba za pořádající společnost.

»Všechny nás trápí cena za mléko. Průměrná cena za duben dosáhla 6,54 Kč a pro další měsíce bude ještě klesat. Jižní Čechy jsou na tom o něco lépe, Vysočina a Morava o poznání hůř. Zejména v dnešní době je vidět, že marže obchodních řetězců je vysoká, cena v obchodě narostla, zatímco u chovatelů i u zpracovatelů od začátku roku poklesla,« zahájil ing. Burdych, který připomněl přednášku chovatele a poradce Grega Bethadta.

Tedy zaznělo z jeho úst, že je nutné zachovat chov v normálním provozu a neomezovat výrobu. I v době mléčné krize je nezbytné připravit chov tak, aby byl úspěšný v době zvýšení cen!

I v letošním roce přes vyšší dotace ztrácejí chovy více než korunu na litru mléka. Pro zředění vysokých nákladů je dobré navýšit produkci mléka.

Problematika parazitů

»Cíl mít chov bez parazitů není možné dosáhnout, důležité je zachovat jejich počet na rozumné mezi. Skot je převážně hostitelem, tedy místem pro pohlavní rozmnožování. Z hlediska vývojového cyklu se dělí na jedno či vícehostitelský cyklus. Parazité mohou být endo či ektoparazité. Nejvíce parazitů však nalezneme ve střevěch. Z hlediska výskytu jsou odlišni parazité na pastvině či ve stáji. Ve stáji jsou převážně jednohostitelští parazité,« uvedl problematiku parazitů doc. Kváč.

U dojných plemen se výjimečně vyskytují tasemnice, motolice, plicní hlísti či škrkavky. Například škrkavky z důvodu dlouhého vývojového cyklu. Vývoj vajíčka totiž trvá asi 14 až 21 dnů než se z neinfekčního vajíčka stane infekční parazit. S odklizem hnoje se tak tento parazit automaticky zlikviduje.

Mezi parazity s nízkou prevalencí patří strongylidní hlístice, tenkohlavci či chabertia a oesophagostomum, jejichž vývoj je opět delší.

Naopak mezi často se vyskytující parazity patří cryptosporidium, eimeria a strongyloides papillosus.

»Cryptosporidium se vyskytuje téměř všude. Téměř všechna hospodářská zvířata se již někdy s nimi setkala,« uvedl doc. Kváč.

»S parazitózami souvisejí i finanční ztráty. Nejsou však u nás zpracovány žádné studie, jak vysoký dopad v českých chovech parazitózy mají. Ekonomické ztráty jsou přímé náklady na léčbu a větší péči, ale i produkční a reprodukční ztráty.«

Cryptosporidium

Cryptosporidii se vyskytují čtyři druhy. Cryptosporidium andersoni se vyskytuje v žaludku, zatímco nejznámější Cryptosporidium parvum, Cryptosporidium bovis a Cryptosporidium ryanae ve střevěch. Cryptosporidie způsobují úporné průjemové onemocnění, jehož původce je ihned po vyloučení infekční.

Cryptosporidium andersoni je však bezpříznakové a je celoživotní, neboť žádná léčba není účinná. Napadeným orgánem je slez. Násled-

kem je až 10% snížení užitkovosti. Cryptosporidium bovis a ryanae se v ČR nevyskytuje. Většinou napadá starší zvířata. Průběh infekce je bezpříznakový.

Problematickým původcem je však cryptosporidium parvum, který infikuje všechny části tenkého střeva, kde zcela ničí epitel a způsobuje závažné průjemové infekce však bez krve u telat do dvou měsíců. Existuje však 20 až 30 % zvířat, která jsou nositeli infekce a nemají klinické příznaky. Původce nenapadá dospělé jednice. Onemocnění trvá asi 14 dnů.

Nezávisí na počtu přijatých oocystů. K infekci postačuje jediná oocysta. V chovech masného skotu se vyskytuje v omezené míře vzhledem k termínovanému telenění. V chovech dojeného skotu je časté z důvodu kontinuálního přísunu vnímavých hostitelů, především ve skupinových chovech.

Prevenčí je i hygiena ošetřovatelů. Cryptosporidium je odolné většinou dezinfekčních prostředků. Likvidují je teploty nad 40 °C již po

5 minutách. Nemají rády sucho. Pomáhá i UV záření, avšak ve vyšších dávkách. V humánní medicíně se podává antibiotikum Paromycin, který je drahý, obdobně i Nitazoxanide, jenž je však velmi drahý.

V chovech se používá Halocur, který neléčí, avšak redukuje počet oocyst, proto se podává spíše preventivně v problematických chovech, a to ihned po nástupu průjmu. Hrozí však při vyšším podání nebezpečí intoxikace. Napomoci může důkladná sanace pomocí horké páry a vysušení prostoru boudiček.

Kokcidióza

Kokcidióza je infekční průjemové onemocnění, které se vyskytuje u telat. Kokcidie jsou monohostitelské bakterie. Ačkoli se vyskytuje zhruba dvacet druhů eimerií, pro skot jsou nebezpečné tři druhy. Ostatní nejsou v chovech skotu patogenní. Spory jsou infekční až po dvou až osmi dnech od vyloučení.

Kokcidie nalezneme ve všech chovech. Záleží však na jejich množ-

ství. Problém totiž nastává až při větším promoření prostředí.

Přenos infekce se uskuteční přes infekční zvířata ve stádě, a to jak od vrstevníků, tak od matky. Také při promoření prostředí vlivem nedostatečné hygieny se mohou další telata infikovat.

»Průběh infekce ovlivňuje nejen množství kokciidií, ale také odolnost telete, stres, věk či technologie chovu, hygiena a klimatické podmínky. Optimum pro sporulaci nastává při 20 až 25 °C a 60% vlhkosti. Nejnáchylnější bývají telata ve věku tři týdny až šest měsíců. S nižší teplotou se sporulace nezastavuje, ale prodlužuje se její čas,« informoval doc. Kváč.

Typické pro kokcidiózu jsou krvavé či vodnaté průjmy způsobené degradací střevní stěny. Tele je apatické v důsledku dehydratace organismu s následným úhynem. Do prostředí v případě propuknutí onemocnění odchází obrovské množství spor ve výši několika miliard.

Jak na kokcidiózu? Léčba je poměrně složitá. Preventivním opatřením mohou být teploty nad 40 °C, nízká vlhkost a UV záření. Spory jsou však odolné většině dezinfekčních prostředků. Léčba se zaměřuje na podání preparátů Baycox Bovis či Tolzey, které jsou určeny pro telata do 80 kg. Jejich časté podání však způsobuje rezistenci.

Strongyloides

Posledním zmíněným patogenem v chovech skotu je *Strongyloides papillosus* neboli háďě dobytčí. Jde o stájovou parazitózu. Háďě má také jednohostitelský cyklus, avšak dokáže žít i mimo hostitele, tudíž i hnůj po delším časovém úseku je stále infekční.

Strongyloides napadá tenké střevo převážně telat ve věku od tří do šesti měsíců. V těle parazitují pouze samice. Celý cyklus trvá sedm dnů. Mezi příznaky patří průjmy,

kašel a někdy dochází také k syndromu náhlého úhynu v důsledku masivního přemnožení patogena. Ten se do těla dostává přes kůži.

Za úhynem tak stojí masivní migrace patogena přes plíce. Většinou však příznaky přetrvávají dva až čtyři týdny, během nichž tele ztrácí na hmotnosti.

Prevencí je opět dodržování zoohygieny. Vajíčka jsou málo odolná, snadno se dají zlikvidovat. Proto se strongyloides vyskytuje ve většině případů tam, kde se nedbá na hygienu chovu. Léčba je možná pomocí mnoha preparátů, avšak bývá zbytečná v souvislosti s levnější variantou sanace prostředí.

Trendy v léčbě parazitóz

»Nejlépe je léčit co nejméně a dbát na prevenci. Důvodem je zejména vznik častých rezistencí vůči léčivům. Jednou z možností je cílená terapie na základě zjištění, co se děje u konkrétního zvířete. Druhou možností je selektivní léčba, která však bývá nákladná,« uvedl doc. Kváč.

Vždy je třeba znát přítomného patogena. Postačuje vyšetřit vybrané procento chovu.

V případě častého podání léčiva si však patogen vypracovává rezistenci, která se ukládá do genu a předává se na další generace. Rezistence může být základní či vedlejší, a jeden preparát, či na více.

Proti rezistenci lze působit střídáním léčebných látek. Pokud po léčbě převedeme zvířata do jiného prostředí, můžeme tím způsobit obrovský problém. Léčbou totiž mohou některé patogeny získat rezistenci, a pokud se dostanou mezi další patogeny, které rezistentní nejsou, pak křížením mezi nimi vznikají rezistentní jedinci všichni. Rezistence se tak šíří dál.

Důležité je také volit dávku pro léčbu. Často se podávají léčiva podle průměrné hmotnosti, žádoucí je však léčbu nadhodnotit a léčit podle nejtěžšího zvířete ve stádě. Nevhodné je také použití prošlých léků.

Také karanténa v případě nákupu zvířat je pro omezení rezistence nezbytná. Není totiž možné nechat vyšetřit zvířata na přítomnost všech patogenů ve vztahu k přítomnosti rezistence. Nákupem a prodejem zvířat se tak rezistence šíří dál.

Proti rezistenci je vhodné léčit co nejméně zejména v případě nízké intenzity infekce, a to v rámci doporučeného dávkování, frekvence.

(pokračování přístě)
Soňa JELÍNKOVÁ